

MŪSŲ JUBILIATAI

PROFESORIUI ALGIMANTUI VINCENTUI BUJAUSKUI – 70

Algimantas V. Bujauskas gimė 1932 m. gruodžio 24 d. Delnickų kaime prie Šeštokų miestelio, ūkininko šeimoje. Tarp trijų brolių ir sesers jis buvo vyriausias vaikas. 1940–1944 m. mokėsi Šeštokų pradžios mokykloje, 1945–1949 m. – Krosnos progimnazijoje, 1951–1952 m. – Učiumo septynmetėje mokykloje (Krasnojarsko kraštas), 1952–1955 m. – Užurio vidurinėje mokykloje, 1956–1957 m. studijavo Krasnojarsko medicinos institute, 1957–1963 m. – Vilniaus universiteto Gamtos fakultete. Būdamas tremtyje dirbo sovietiniame ūkyje darbininku. Grįžęs į Lietuvą vienerius metus (1959–1960) dirbo MA Botanikos instituto laborantu, o 1961–1965 m. – Panoterių vidurinės mokyklos mokytoju, mokymo dalies vedėju. Nuo 1965 m. savo likimą susiejo su Žemdirbystės instituto Vokės filialu. Iki 1982 m. buvo šio instituto mokslinis, vyr. mokslinis bendradarbis, 1983–1993 m. – Bulvių meristemės laboratorijos vedėjas. 1989–1995 m. A.V. Bujauskas buvo Vilniaus universiteto profesorius, o 1993–1996 m. – Lietuvos karo akademijos profesorius.

Savo mokslinį darbą profesorius skyrė naujų, atsparesnių bulvių veislių išvedimui. Jis parašė ir apgynė disertacijas bulvių selekcijos tema. Prof. A.V. Bujauskas yra bulvių veislių *Mėta*, *Vokė*, *Vilnia*, *Nida*, *Aistė* autorius ir *Mirtos* veislės sumanytojas. Mokslinio darbo tema yra paskelbęs knygų, straipsnių. Minėtini leidiniai: „Devirusuotų bulvių auginimas“ (1988), „Meristeminių bulvių dauginimo būdai“ (1989), „Rajonuotos 1989 m. bulvių veislės“. Apie N. Vavilovo darbus skaitė pranešimus ir paskelbė straipsnius „LKMA Suvažiavimo darbų“ XV ir XVI tomuose. Parašė memuarus „Šiaurės pašvaistė“, eilėraščių rinkinius „Už Speigračio“, „Namų žiburiai“, „Itališkieji etiudai“, „Prie ugniakuro“, spausdino eilėraščius leidinyje „Tremtinio Lietuva“.

Profesorius A.V. Bujauskas buvo 26 doktorantūros ir habil. dr. komitetų narys, 6 disertacijų vadovas. Jis apdovanotas prof. D. Rudzinsko I laipsnio premija už bulvių veisles, ŽŪM diplomu už bulvių veislę *Nida*, ŽŪM padėka už žemės ūkio plėtrą ir Lietuvos Respublikos mokslo premija (1996).

Linkime gerbiamam Profesoriumi ir toliau palaimingai darbuotis mokslo, meno, kultūros baruose.

LKMA Centro valdyba

MONSINJORUI JONUI GEDVILAI – 80

Jubiliato anketiniai duomenys: Jonas Gedvila gimė 1922 m. rugpjūčio 3 d. Maldenių k., Jonišio parapijoje. Mokėsi Tausūnų pradžios, Jonišio vidurinėje mokykloje, Telšių kunigų seminarijoje. Kunigu išventintas 1946 m. spalio 13 d. Dirbo vikaru Mažeikiuose (1946–1947), Plungėje (1947–1948), Klaipėdoje (1948–1952), klebonu Klaipėdoje (1952–1953). 1953 m. kovo 5 d. areštuotas ir ištremtas į lagerį. Grįžo 1956 m. ir dirbo Adakave (1956–1958), Žygaičiuose (1958–1963), Šilutėje (1963–1966), Rietave (1966–1978), Tauragėje (1978–1981), Mažeikiuose (1981–1991), nuo 1991 m. rugsėjo 16 d. buvo Klaipėdos Švč. Mergelės Marijos Taikos Karalienės bažnyčios klebonas ir Klaipėdos dekanas, nuo 2002 m. rugpjūčio 24 d. – Telšių kunigų seminarijos konfesarijus, dvasinis patarėjas ir Telšių katedros rezidentas.

Pateikiame paties monsinjoro rašini, rašytą kunigystės 50-mečio proga.

NUEITAS GYVENIMO KELIAS

Pasaulį išvydau 1922 m. rugpjūčio 3 d. Maldenių k., Jonišio vls. ir parapijoje, Šiaulių apskr. Parėję pietų rugių kirtėjai išgirdo mano verksmą.

Mano tėvelis Bronislovas Gedvila kilęs iš Kaltinėnų parapijos, Iždonų k. Taigi žemaitis. Buvo jie keturi broliai. Mano tėvelis išėjo į pasaulį laimės ieškoti. Baigė pienininkystės mokyklą, dirbo viename dvare Baltarusijoje, prie Minsko. Gerai mokėjo lenkiškai. Vedė lenkaitę Stanislavą Voložinską iš gausios katalikų šeimos – dešimt vaikų. Kilus 1917 m. revoliucijai parvažiavo su žmona į Lietuvą. Kurį laiką gyveno ir dirbo Ganyprovos dvare, netoli Kaltinėnų. Ten 1918 m. sulaukė dukters Onos, po dvejų metų – sūnaus Bronislovo. Kaip pateko į Maldenius? Maldeniai buvo jau nusilpnėjęs dvarelis, turėjęs 36 ha žemės. Savininkas Antanas Gedvila, tėvelio dėdė, buvo suvargęs, ūkininkauti nesugebėjo. Dėl to pasikvietė tėvelį ir jam perleido ūkį.

Tėvai čia daug triūsė, sunkiai dirbo. Atvažiavo su dviem vaikais, netrukus gimiau aš – trečias. Apleistą trobą suremontavo, apdengė skardiniu stogu, pastatė jaują, kur linus džiovindavo ir mindavo, pastatė mūrinę klėtį, kurioje kurį laiką buvo pieninė. Jau ir man teko lentelėmis dengti daržinę ir tvartus. Buvo gražus sodas. Didelis vargas ištiko ūkininkus 1928 m., kuriuos pavadino šlapiaisiais metais. Lietus tiek lijo, kad supūdė šieną ir visą derlių. Tačiau bado mums, vaikams, neteko patirti. Visuomet buvome pavalgę ir aprengti mūsų tėvelių rūpestingumo ir meilės dėka.

Mamytė greit pramoko lietuviškai. Labai mėgo skaityti knygas. Skaitė lietuviškas knygas, skaitė daug ir greitai. Anais laikais buvo nemažai sulenkėjusių bajorų, kurie kalbėjo lenkiškai ir vaikus ta kalba mokė. Mūsų tėveliai kalbėjo su mumis lietuviškai. Kaimuose kūrėsi pradinės mo-

kyklos. Viena jų įsikūrė pas mūsų kaimynus. Buvau šešerių metų, kai atvedė į mokyklą. Čia buvo vienas kambarys, kuriame mokėsi keturi skyriai, su jais vienu kartu dirbti sugebėjo viena mokytoja.

Tėveliai norėjo visus tris leisti į mokslą. Joniškyje gyveno tėvelio brolis Antanas – mūsų dėdė. Jis turėjo du namus ir nedidelę kolonialinių prekių krautuvėlę. Augino du vaikus – mūsų pusbrolią ir pusseserę. Jie mus priėmė gyventi. Tėveliai pristatydavo maisto, teta skaniai gamindavo. Valgėme visi prie vieno stalo. Elgesio ir mandagumo daug iš jų išmokom.

Dėdė Antanas buvo mokytojas, bet tuo metu nemokytojavo. Buvo išrinktas Joniškių miesto burmistru, dirbo dvi kadencijas iki sovietų atėjimo. Jo likimas tragiškas. Per pirmąjį sovietmetį mokytojavo Šakynoje. Užėjus vokiečiams buvo priverstas grįžti į burmistro pareigas. Sugrįžus sovietams pasitraukė į Šilalę ir buvo Šilalės vidurinės mokyklos direktorius. Šnipai susekė, tardė Joniškyje ir nuteisė 7 metams lagerio. Lageryje mirė. Tėvelio siūstas siuntinys buvo sugražintas.

1933 m. mane, baigusį Maldenių pradinėje mokykloje keturis skyrius, tėvelis atvežė į Joniškį, su broliuku ir sesute apgyvendino pas dėdę. Pradėjau lankyti pirmą klasę. Kaimo vaikelis nejaukiai jautėsi, ilgėjosi kaimo laisvės, o ypač mylimos mamytės ir tėvelio. Mokslas pirmoje klasėje blogiau sekėsi. Sekmadieniais atvažiuodavo į bažnyčią mano mokytojas Jurgis Gričius, užeidavo sušilti pas dėdę. Nedrąsu buvo prisipažinti, kad man čia mokslas blogiau sekasi.

1940 m. birželį baigiau 7 gimnazijos klases ir perėjau į paskutinąją – 8 klasę. Birželio 13 d. buvo abiturientų išleistuvės. Kaip tik Lietuvą tada apsupo grėsmingi debesys. Gimnazijos inspektorius Dienys, didelis tautos patriotas, vaikščiojo susirūpinęs, gražydamas rankas. Sovietai įteikė ultimatumą ir peržengė sieną. Kitą naktį jau žlegėjo jų tankai miestelio grindiniu pro bažnyčią, Rygos link. Kelias dienas beveik be pertraukos riaumojo tankai. Kai kada sustodavo. Kareiviai, skurliais apsvynioję blauzdas, bėgdavo į žydo Rieznikovičiaus krautuvę pirkti šveicariškų laikrodžių. Jiems tai buvo nematyta neregėta. Jų karininkai nešiodavo rankinius laikrodžius, panašius į kompasą. Po kelių dienų žydelio krautuvė buvo tuščia.

1940 m. rudenį susirinkome pradėti naujų mokslo metų. Viskas iš pagrindų pasikeitė. Tie patys mokytojai visai nebe tą kalba, kai kurių mokytojų nebebuvo, kažkur buvo dingę. 1941 m. birželio 22 d. prasidėjo sovietų–vokiečių karas, o mokykloje mums įteikė atestatus. Važiuojant dvi račiu namo, virš mūsų galvų dūzgė sunkūs bombonešiai, pažymėti vokiškais kryžiais, aplink juos sukinėjosi naikintuvai. Mūsų kaimo karas nepalietė. Džiaugėmės, kad išvijo sovietus, kurie jau buvo spėję kaimy-

nus išvežti. Per radiją suskambo Lietuvos himnas, prisistatė nauja vyriausybė. Deja, greitai viskas nutilo.

Nuo mažens svajojau stoti į kunigų seminariją, norėjau būti kunigu. Kai paskelbė, jog Kaune Jėzuitų gimnazijoje rengiami kursai vokiečių kalbos mokytojams, priimami be trejetų baigę ir išlaikę konkursinius egzaminus, sugalvojau pabandyti. Egzaminus išlaikiau, kursus baigiau. Visą vasarą praleidęs Kaune, grįžau į gimtąjį kaimą pas tėvelius. Buvau pareiškęs pageidavimą dirbti arčiau gimtinės. Ministerija atsižvelgė į mano pageidavimą – paskyrė dirbti Žagarėje. Atvykau spalio pradžioje. Žagarėje buvo atsitikę šiurpūs įvykiai – miestelio turgavietėje buvo šaudomi žydai. Žmonės susijaudinę, pasibjaurėję žiauriais žydšaudžių darbais.

Apsigyvenau pas Stanislovą Rakštį, Raktuvės g. Jis buvo kailiadirbys. Jie buvo geri žmonės, ir man buvo gera pas juos gyventi. Tais mokslo metais dėščiau Žagarės progimnazijoje, kurioje buvo penkios klasės, vokiečių kalbą visose klasėse. Nebuvo sunku, mokiniai buvo mieli. Buvau trečios klasės auklėtojas. Kapelionas buvo kun. Gustavas Gudanavičius, mokytojų ir mokinių labai mylimas. Kalėdojimo pas šeimininkus metu susipažinau su Senosios Žagarės klebonu kun. Kazimieru Gedvila. Bendrapavardžiai, bet ne giminaičiai. Pavasarį jam prisipažinau, kad noriu stoti į kunigų seminariją. Klebonas man patarė stoti į Telšių kunigų seminariją. Gal kad jis pats kilęs iš Telšių. Anais karo laikais nuvažiuoti iš Žagarės ar Joniškio į Kauną nebuvo lengva, nes susisiektis buvo sutrikęs. Ir į kursus važiauvau vokiečių kariniu sunkvežimiu. Į Telšius ir arkliais buvo lengva nuvažiuoti. Dar pagalvojau: juk mano tėvelis – tikras žemaitis. Turėčiau tapęs kunigu darbuotis Žemaitijoje. Išsiunčiau prašymą į Telšius. Gavau atsakymą, pasirašytą rektoriaus kan. Pranciškaus Ramanausko, kad esu priimtas, mokslas prasidės nuo Žolinės. Tėvelis pasikinkė ilgus ratus, kuriuos traukė du arkliai, įsidėjome maišą ruginių miltų ir 10 kg lašinių, juos reikėjo atiduoti seminarijai. Susėdom visi trys: tėvelis, aš ir klebonas Gedvila. Važiuojome nuo Žagarės per Kruopius, kur pas kleboną Stankaitį pernakvojome, toliau per Papilę, Tryškius, vidudienį pasiekėme Telšius. Klebonas aplankė vyskupą Staugaitį.

Kitais metais vokiečiai iškraustė mus iš seminarijos rūmų. Jie sutvarė apšildymą ir ėmė gabenti iš Rytų fronto sužeistuosius. Klierikams teko išeiti į miestą gyventi pas žmones. Aš patekau į „abisiniją“ – taip vadindavo mažosios Telšių bažnytėlės kleboniją. Dviejuose kambarėliuose gyvenome: Pranas Jaučkojis, Petras Kulvys, Zenonas Smilgys ir aš. Mels-tis kasdien eidavome į katedrą, mokėmės patalpose prie katedros. Grįžus sovietams, gyvenome ir mokėmės Vyskupo rūmuose. Galiausiai 1946 m. mūsų seminarija buvo uždaryta. Mano kursui buvo likę vieneri metai mokyti. Buvome diakonai. Vadovybė įsakė namie baigti mokyti. Mano

kurse buvome penki: Petras Palšis, Henrikas Šulcas, Zigmantas Šimkus, Vincentas Vitkus ir aš. Aš pirmasis išlaikiau egzaminus – spalio 5 d. Vyskupas Ramanuskas liepė atlikti savaitės rekolekcijas, spalio 13 d. paskyrė mano kunigystės šventimus.

Tamsų rudens rytmetį Telšių katedros antrame aukšte, prie Šv. Antano altoriaus buvau iššventintas kunigu ir kartu su vyskupu koncelebrau šv. Mišias. Dalyvavo mūsų dvasios tėvas kun. Vytautas Motiekaitis. Jis irgi uždėjo rankas. Po šventimų vyskupas išrašė dokumentus ir paskyrimą vikaru į Mažeikius. Liepė kuo greičiausiai atlaikyti primicijas ir važiuoti į paskyrimo vietą. Laikai buvo rūstūs. Vyskupas Vincentas Borisevičius tebebuvo uždarytas saugumo rūsiuose Vilniuje. Kaip vėliau pasirodė – buvo jau labai arti ir vyskupo Ramanausko areštas.

Parvažiavau į Joniškį su pakeleivingom kariškom mašinom. Mano primicijos buvo spalio 27 d. – Kristaus Karaliaus šventėje – puikioje Jonišio bažnyčioje. Arkidiakonas buvo mano gerasis globėjas kun. Kazimieras Gedvila. Po Sumos papietavome klebonijoje pas dekaną, Jonišio kleboną kun. Nikodemą Česną. Dalyvavo mano tėveliai, brolis, sesuo, brolienė, svainis, vietiniai ir svečiai kunigai. Nebuvo saugu primicijas švęsti kaime, tėviškėje, nes po kaimus siautėjo stribai, reikalaudami pyliavų. Pirmadienį nuvažiavom į tėviškę. Atėjo keletas artimiausių kaimynų, kartu atvažiavo Senosios Žagarės klebonas kun. Jonas Jasinevičius, kun. Juozas Blutis. Kitą dieną išvažiavome į Joniškį. Aš pasilikau klebonijoje, praleidau Visus Šventuosius ir Vėlines ir leidaus kelionėn į Mažeikius, juos laimingai pasiekiau su pakeleivingom kariškom mašinom.

Mažeikiuose klebono pareigas ėjo kun. Alfonsas Sirus vietoj pasitraukusio klebono kun. Vaclovo Rašimo. Kun. A.Sirus – mano pirmasis klebonas. Buvau visai dar žalias kunigėlis. Stengiausi kiek galėdamas atlikti savo pareigas. Pirmiausia teko kalėdoti, aplankyti tikinčiuosius. Apvaikščiojom pėsti parapiją drauge su vargonininku Karoliu Pukevičium ir zakristijonu Vilimu. Žmonės karo suvarginti, bet geri ir dori. Mažeikiuose išbuvau 6 mėnesius. 1947 m. gegužės mėn. brikutėje, kurioje tilpo mano turtas, vieškeliais per Tirkšlius, Sedą, Ž.Kalvariją atvažiavome į Plungę.

Plungėje maloniai sutiko klebonas, dekanas kanauninkas Stanislovas Budvytis, garsėjantis vaišingumu. Jis ką tik buvo atšventęs savo 50-ąjį gimtadienį. Čia teko išgyventi sunkius laikus. Tekdavo laidoti kaimuose nužudytus žmones, vieną kartą laidojom septynis. Čia man būnant 1948 m. buvo trėmimas į Sibirą. Stengiausi bažnyčioje jaunimui dėstyti tikybos pamokas, kurių nebebuvo sovietinėje mokykloje. Plungėje pabuvau ir vėl neilgai – vienerius metus.

Valdytojas kan. J. Juodaitis pasiuntė į Vilkyškius. Ten manęs neišleido partorgas. Tada buvau paskirtas vikaru į Klaipėdą, o į Vilkyškius pasiuntė kun. Antaną Ivanauską. Jis pradėjo nuo Pagėgių. Čia sudarė komitetą, paskui Vilkyškiuose ir Smalininkuose. Netrukus buvo areštuotas, nuteistas 10 metų, dirbo anglių kasyklose, grįžo palaužtos sveikatos.

Atvykau į Klaipėdą 1948 m. rugsėjo pradžioje. Miestas sugriautas, katalikų bažnyčios – tik sienos. Vokiečiai pasitraukdami ją susprogdino. Pirmasis po karo čia atvykęs klebonas buvo kun. Juozapas Olšauskas. Jis apsigyveno išlikusioje klebonijoje priešais sugriautą bažnyčią. Klebonijoje laikydavo pamaldas. Nuo 1945 m. spalio 17 d. katalikams buvo leista įsikurti, kur ir dabar tebėra, mažoje Kristaus Karaliaus bažnytelėje – anksčiau buvusioje Apaštalų bažnyčioje.

Klebonas kun. Vaclovas Rašimas gyveno šios bažnyčios zakristijoje. Jis mėgino atgauti kleboniją Daukanto g. 1, kur gyveno kelios šeimos. Vėliau ją atgavo, o dabar, kad ir maloniai mane sutiko, neturėjo kur padoriai apgyvendinti. Miegodavau raštinėje ant sofelės. Vėliau pavyko apsigyventi Puodžių g. pas Mykolą Skyrių, kuris irgi nieko daugiau negalėjo duoti, tik koridorėlį, kuriame sutilpo lova ir prie lango stalelis. Buvau laimingas, turėdamas savo kampelį.

Sukrėtimas buvo, kai praėjus metams, nuvažiuavęs į Palangą atostogų ir jūroje linksmai su bangomis besimušdamas, pamačiau ant kopų kun. Tada Pošką, Palangos kleboną, ir kun. Rašimo šeiminkę; jie mane šaukė ir mojo ateiti – pranešė apie mano klebono kun. Rašimo suėmimą šią naktį. Tuoju turėjau grįžti į Klaipėdą. Radau klebono butą ir raštinę užantspauduotus. Po kiek dienų saugumiečiai antspaudą nuėmė. Įėję rado ant grindų išmėtytas knygas.

Kurija paskyrė kun. Kazimierą Macelį – tėvą Roką, kapuciną vienuolį. Klebono pareigų jis nepriėmė, sakė: „Esu vienuolis. Mane tikrai suimtų“. Kun. Rašimas buvo jau trečias areštuotas Klaipėdos pokario klebonas. Prieš jį buvo suimti kun. Juozapas Olšauskas ir kun. Kazimieras Gylys. Kun. Juozapas Grabauskas šešis mėnesius pabuvęs pasitraukė. Kun. Macelis sutiko būti altaristu vikaro teisėmis. Kurijai nieko nebeliko, kaip klebono pareigas laikinai pavesti man. Vėliau kan. Petras Maželis, valdytojas, paskyrė mane klebonu. Juo, deja, išbuvau tik vienerius metus. 1953 m. kovo 5 d. buvau areštuotas. Man būnant Klaipėdoje, dar buvo vikarai kun. Antanas Vaičius, dabar vyskupas, vikaras kun. Bronislovas Burneikis. Darbavomės nuoširdžiai. Šventadieniais būdavo penkerios Mišios. Gegužinės ir birželinės pamaldos kasdien būdavo du kartus. Rekolekcijos Didžiąją savaitę pirmadienį, antradienį ir trečiadienį. Pasi-kviesti kaimynų miesto valdžia niekada neleisdavo. Ir tikintieji nuvargdavo ilgai bestovėdami eilėse prie išpažinties, ir mes nuo ryto iki vakaro

išpažinčių klausydami. Ateistams kaip tik to ir reikėjo – kad žmonės negalėtų išpažinties priėti.

Vaikučius, jaunimą ir visus žmones labiausiai sugebėjo patraukti kun. Antanas, kiekvienam malonus, visada besišypsantis. Labai visų mėgstamas dėl paprastumo buvo kunigas Bronislovas. Aš laikiausi vidutiniškai.

Mano tėveliai turėjo pasitraukti iš savo ūkio Maldeniuose viską palikę, norėdami išvengti ištrėmimo. Kviečiau atvažiuoti pas mane į Klaipėdą. Jie atvažiavo. Mamytė dar buvo stipri, šeiminkavo virdama valgiams visiems. Tėvelis eidavo į turgų ir parduotuves, parnešdavo produktų. Jie gyveno ir mes ateidavome pavalgyti į atgautą kleboniją Daukanto 1. Ne visa buvo atiduota – tik vienas butas, už kurį valdžiai reikėjo mokėti nuomą.

Tai atsitiko man budint – įeina vyras, apžėlęs barzda, pasisveikina: „Laudetur Jesus Christus“. Supratau – tai kunigas. O jis sako: „Esu kunigas Petras Liepa jaunesnysis iš Panevėžio vyskupijos. Teko pasitraukti iš savo vyskupijos. Atsidūriau Eržvilke. Saugumiečiai atėjo manęs areštuoti. Paprašiau leisti persirengti. Proga pasinaudojęs pabėgau pro langą. Kurį laiką sargavau vienoje mokykloje. Turėjau ir iš ten pasitraukti – pasijutau sekamas. Prašau padėti“. Negalėjau atsisakyti. Suradom gerus žmones, kurie jam davė kambarėlį, parūpino gatvės šlavėjo darbą. Tame kambarėlyje jis aukodavo šv. Mišias, duodavau jam Mišių stipendiją. Atrodė, viskas gerai. Bet kur tau! Agentai nesnaudžia. Kurį laiką stebėjo, pas ką užėina. Maždaug po dvejų metų areštavo. Dar praėjo pusantrų metų – areštavo ir mane, kaip minėjau – Stalino mirties dieną, 1953 m. kovo 5. Krata prasidėjo 10 val. vakare, 4 val. rytą išvežė į saugumo požemį S.Nėries gatvėje, priešais Raudonojo kryžiaus ligoninę. Po kelių dienų pirmiausia paklausė: „Ar pažįsti kunigą Liepą?“ „Nepažįstu“, – atsakiau. Ėmė skaityti Liepos parodymus. Jei neprisipažinsiu, tai parves kunigą Liepą iš lagerio akistatai. O jis, vargšelis, negalėjo manęs išgelbėti, nes prieš areštą buvo sekamas ir įrodyta, kad ateidavo pas mane. „Matai, esi kunigas ir meluoji“, – gėdino mane. Kitą dieną atvestas į apklausą pamaciau ant tardytojo stalo laikraštį su Stalino paveikslu juoduose rėmuose. Prieš areštą žinojau apie Stalino ligą.

Po Stalino mirties areštai liovėsi. Paskelbė amnestiją. Už slėpimą amnestija man dovanoja. Bet yra surinkta medžiagos apie mano politinius „nusikaltimus“. Kaltas, kad sakiau pamoksluose, jog Kristus yra Karalius. Kursėtės neapykantą žydams, nes sakęs, jog žydai nukryžiavo Jėzų. Klausėsis užsienio radijo laidų ir pasakojęs kitiems – antitarybinė propaganda. Laikęs antitarybinę literatūrą. O ta literatūra buvo nepriklausomos Lietuvos laikais išleistos knygos. Už tokius „nusikaltimus“ amnestija netaikoma.

Per tris mėnesius tardymas buvo baigtas, kaltinamoji išvada man perskaityta. Apsigink, jei gali, teisme. Žinojau, kad nuteisti bet kurį žmogų jiems tik vieni juokai. Kiek iš aukščiau bus pasakyta, tiek teisėjas duos.

Kada bus teismas – kalinys nežino. Visai netikėtai iš kameros buvau išvestas ir atsidūriau prieš teismą čia pat, saugumo patalpose. Už stalo sėdėjo teisėjas Marcinkevičius, du tarėjai, prokuroras, šalia, prie kito stalo – du advokatai. Vienas po kito įleidžiami liudytojai – vieni palaiko kaltinimą, kiti teisina. Kalba tėvelių pasamdyti advokatai. Visus nustelbia prokuroras. Jis viską iškloja aiškiai: „Jis – išnaudotojų buožių vaikas, vien už tai jį reikia nuteisti“. Paskelbiamas nuosprendis – 25 metai pataisos darbų lageryje su turto konfiskacija. Nors netikėjau, kad tiek ilgai sovietų valdžia išsilaikys, bet vis tiek jausmas buvo nemalonus. Galvojau, kas bus su tėveliais, kuriuos dabar puls apiplėšti. Vien dėl to rašiau kasacinį skundą: „Man primetamiems nusikaltimams bausmė neproporcinga“. Atėjo atsakymas, kurį padavė pasirašyti: „Palikta 10 metų lagerio be turto konfiskavimo“.

Kaip lengvai sovietinis teismas žaidžia žmonių likimais!

Tų pačių metų gruodį iš persiuntimo stoties Vilniuje etapu gyvuliuose vagonuose buvom išvežti, tik nežinojom kur. Traukinys su mumis slinko kažkur į šiaurę. Pro plyšius pamatydavome pravažiuojamus apšviestus miestus. Gal tie miestai buvo nedideli, bet naktį jie atrodė labai dideli, švietė lyg žiburių jūra. Vagono kampe padarytas tualetas – išgręžta nedidelė skylė. Bijoma, kad išpjovę didesnę skylę nepabėgtume. Tikrinama kasdien rytą ir vakare. Kai atstumia vadinamąsias duris, prieš mus stovi kareiviai, ištiesę šautuvus su durklais į prasivėrusią angą. Įlipa visuomet piktas čekistas ir mus suskaičiuoja: mes turim bėgti iš vieno galo į kitą, o čekistas kiekvienam kerta su kūju per nugarą. Jis ne mus, o smūgius skaičiuoja. Po septynių dienų ir naktų sąstatas sustojo, kaip vėliau sužinojom, Vieslianos stotelyje. Čia išlaipino ir nuvarė į persiuntimo punktą. Vos suėjom, tuoj tarp mūsų pradėjo nardyti vagišiukai. Jie patikrino mūsų maišus ir pasiėmė, kas patiko. Apžiūrėjo mūsų kostiumus, kur geresnis, liepė nusivilkti. Apsivilkti davė skudurus. Niekas nebandė priešintis. Aišku, tai daroma su viršininkų pritarimu. Jie su vagimis dalijasi grobiu. Viršininkai pasirodė, kai jau buvom apiplėšti, atskyrė mus nuo vagių ir užrakino izoliatoriuje. Jame ir praleidome 1953 m. Kūčių šventą vakarą.

Kalėdų pirmą dieną pėsčius varė į paskirties lagerį. Ėjome 30 km. Šalčio nejautėme, nors buvo 30°. Klimatas ten sausas, šaltis ne taip smarkiai jaučiamas.

Atvykę buvome karantine – pirtyje. Tą naktį miegojome ant drėgnų, permirkusių grindų. Pasiklojome, ką su savimi turėjome. Kitą dieną, nu-

siprausę toje pačioje pirtyje, buvome įleisti į baraką. Man pakilo temperatūra gal dėl gulėjimo ant drėgnų grindų. Kelias dienas karščiavau. Lagerio daktaras davė vaistų ir pagijau. Pradėjome rašyti laiškus į namus. Mūsų adresas buvo: Komi ASSR, Železnodorožnyj rajon, posiolok Vožaelo 243/8. Siuntinius ir laiškus galėjome gauti neribotai. Rašyti galėjome kiek norėjome. Cenzūra, žinoma, buvo. Gauname siuntinius prižiūrėtojas nuodugnai tikrindavo. Po Stalino mirties bendrojo režimo lageriuose kalinių gyvenimas buvo pakenčiamas. Visai kas kita buvo anksčiau. Dabar ir duonos buvo pakankamai, ir balanda – ne vien vanduo su apipuvusiais kopūstų lapais.

Labai esu dėkingas geriesiems klaipėdiškiams, kurie bėdoje nepamiršo manęs, kiek galėdami padėdavo mano tėvams paruošti siuntinius į lagerį. Dėkingas esu anuometiniams Klaipėdos kunigams, kurie per tėvelius man perduodavo Mišių intencijas, o tėveliai galėdavo iš stipendijų man padėti. Beveik kasdien lageryje aukodavau šv. Mišias, kas Stalino laikais buvo visai neįmanoma. Sulaukę pirmųjų Velykų ryto visi lietuviai susirinkome į skalbyklą pas Petrą Bielskį ir minėjome Kristaus Prisikėlimą – išpažintis, šv. Mišios ir Komunija.

Siuntiniai labai daug palengvino išgyventi. Už juos ir darbą lengvesnį paskirdavo, ir vieną kitą dienele poilsio galėjai gauti. Teko prie statybos padirbėti, kirsti mišką, ambulatorijoje patarnauti sergantiems ir ligoniams.

Dirbant ambulatorijoje atvažiavo medicinos majoras tikrinti padėties. Po kiek laiko jis išreikalavo pasiūsti mane į medicinos kursus Vieslianoje. Iš įvairių lagerių surinko kiek labiau išprususius kalinius ir rengė juos dirbti lagerių ambulatorijose. Tuose kursuose prabuvau visą pusmetį. Mokydavomės kasdien po 8 val. Dėstytojai būdavo gydytojai, kurie tame lageryje gydydavo iš visur atvežtus sunkiai tuberkulioze sergančius kalinius ir tuos, kuriuos reikėdavo operuoti. Kai kurie gydytojai irgi buvo kaliniai. Išklause paskaitas laikėme egzaminus. Paskui vieni liko dirbti tame pačiame lageryje ligoninėje, kiti buvome išsiųsti į lagerius.

Mane pasiuntė į nedidelį lagerį be sargybos. Čia buvo nuteistieji būvę pareigūnai, milicininkai, prokurorai. Jie čia dirbo žemės ūkio darbus. Buvo tik dvidešimt žmonių. Man irgi išdavė vadinamąjį „propuską“, ir aš tapau „bezkonvojininkas“ – kalinys be sargybos. Buvo atskiras nameelis – ambulatorija. Tame namelyje gyvenau vienas, čia būdavo priimami ligoniai, čia pat duodami ir vaistai. Visa tai daryti buvo mano pareigos. Gerai man čia buvo, kad kiekvieną rytą galėdavau laikyti šv. Mišias. Kai kada ir čia būdavo nelengva. Spalio švenčių proga kaliniai iš sutaupyto cukraus pasidarydavo brogos. Pasigėrę triukšmaudavo. Ir, žinoma, susimušdavo. Susidarė dvi priešiškos grupės. Spalio švenčių proga susimušė

ir vienam perdūrė pilvą. Man reikėjo skubiai jį vežti į lagerį, kur buvo ligoninė, kur anksčiau buvau kursuose. Važiuovome rogėmis naktį daugiau kaip 20 kilometrų per taigą. Tamsoje buvome išvirtę, bet vėl įsikėlėme ligonį ir keliavome toliau. Ligonį palikome ir tuojau grįžome atgal. Vėliau sužinojau, kad tą naktį nebuvo kam operuoti – chirurgas viešėjo vestuvėse. Kitos dienos vidurdienį operavo (buvo perdurtas skrandis), bet ligonis ant operacijos stalo mirė. Jis buvo jaunas vyras. Prieš tai jis tarnavo vidaus reikalų kariuomenėje; į lagerį pateko už tai, kad jam einant sargybą pabėgo kalinys. Jis buvo padorus vaikinys.

1956 m. pavasarį iš visų lagerių buvo atrenkami politiniai kaliniai ir gabenami į atskirus, vien politinių kalinių lagerius. Pasibaigė ir mano pusiau laisvas gyvenimas. Nebeatsimenu to lagerio numerio, bet vežė tolokai. Čia jau nebuvo ambulatorijos vedėju, padėdavau kitam. Šiame lageryje buvo lenkas kunigas Novačik. Daugiau kunigų nebuvo. Teko kartą pavaduoti felčerį ir priimti ligonius. Keletą sergančių kalinių atleidau nuo darbo. Už tai ant manęs labai supyko lagerio viršininkas. Atleido iš ambulatorijos ir paskyrė į brigadą. Ten neilgai buvau, nes prasidėjo kalinių bylų peržiūrėjimas. Kaip žinome, po partijos XX suvažiavimo Chruščiovas nusprendė bent iš dalies ištaisyti Stalino klaidas. Jis suprato, jog lageriuose daug visai nekaltų žmonių. Balandžio pabaigoje į pagrindinį lagerį atvažiavo teisėjai. Iš politinių kalinių lagerių ten veždavo žmones perteisti. Vieną dieną nuvežė pilnutėlį sunkvežimį ir iš mūsų. Teisėjas mane paklausė, už ką ir kiek nuteistas. Atsaciau, kad už užsienio radijo klausymąsi ir pasakojimą kitiems. Paklausė, ar būsiu kunigu. Sakiau būsiu, jei valdžia nesutrukdyt. Parvažiavome vėlai į savo lagerį. Prie vartų viršininkas perskaitė sprendimus. Daugelis buvo reabilituoti. Man paliko 5 metus kalėti ir 2 metus be teisių. Gerai, kad turėjau užsidirbęs: tuomet padarantiems normą iki 125% diena buvo skaitoma kaip dvi dienos. Užsidirbęs turėjau vienerius metus ir 10 mėnesių. Netrukus buvau paleistas, gavau pasą ir išvykau namo kartu su kitais. Kelionę apmokėjo valdžia. Bilietą nupirko iki Telšių. Čekistas mus palydėjo į stotį, nupirko bilietus ir palinkėjo laimingo kelio.

Negaliu ir apsaityti, koks buvau laimingas. Norėjau kuo greičiau parvažiuoti ir tėvelius pamatyti. Galvojau – ar jie žino, kad aš parvažiuoju. Iš Vologdos daviau telegramą: „Aš parvažiuoju“. Norėjau, kad ir jų širdys pradžiugtų. Su jais susitikau Šiauliuose, ten tada gyveno mano sesuo Onutė. Pas ją įėjau su lagerio apranga. Ji šuktelejo Dievo vardą mane pamąčiusi. Buvau kitoks, negu buvo pratusi mane matyti prieš areštą. Buvau numetęs svorį, bet buvau sveikas. Buvo sunku priprasti prie minkštos lovos, prie pūkinės pagalvės. Negreitai pripratau. Sveikata nebuvo

palūžusi. Mieli tikintieji tuo sunkiu metu daug padėjo – tegul Dievas atlygina visiems geradariams ir teatleidžia priešiška nusineikusiems.

Vyskupas P.Maželis tėviškai priėmė, gyvenimo pradžiai davė 1000 rublių. Kiekvieną grįžusį iš lagerio vyskupas taip sušelpdavo. Duok, Dieve, vyskupui Petruui šviesų dangų.

Klaipėdoje nuoširdžiai pasitiko kun. Bronislovas, kurso draugas kun. Henrikas Šulcas. Klaipėdoje buvo klebonas kun. L.Povilionis, vikaras kun. Stanislovas Ežerinskas. Kun. H.Šulcas pakvietė Priekulėje pabūti altaristu. Pabuvęs per vasarą išvažiavau klebonauti į nedidutę Adakavo parapiją, Skaudvilės rajone. Norėjau būti savarankišku šeimininku parapijoje. Tuoj ėmiausi bažnyčios tvarkymo reikalų. Iš lauko ir vidaus bažnytėlę išdažiau, sutvarkiau išgriuvusį aptvėrimą aplink bažnyčią ir kapines. 1959 m. vasarą buvau perkeltas į Žygaičius. Ten daug pasidarbavo kun. Antanas Vaičius: šventorių aptvėrė labai gražia cementine tvora, bažnyčią apdengė nauja skarda, o man atvažiavus jau buvo baigiama dekoruoti bažnyčia. Jam išvažiuojant, buvo verksmo ir apgailestavimo – labiausiai liūdėjo ir verkė vaikučiai. Jų kleboną iškėlė į Salantus – ten jo laukė dideli darbai ir rūpesčiai. Tauragės rajoną valdė toks Žąsytis, tas pats, kuris, man Klaipėdoje dirbant, buvo atėjęs su žydeliu Levinu atimti iš manęs knygų, tų, kurias, jų nuomone, reikėjo „išimti“. Nedaviau. Išėjo nieko nepešę. Mano teisme jie abu pasirodė kaip liudytojai prieš mane. Žąsytis labiausiai stengėsi įrodyti mano antitarybišką nusistatymą. Levinas apie mane kalbėjo gana švelniai, visai nepiktai. Taigi dabar atvažiavau į rajoną, kurį valdo Žąsytis. Jis tuoj ir prikibo prie remonto. Dėl jo nukentėjo dailininkas Antanas Semėnas. Jam teko sumokėti didelius mokesčius. Nežinau, ką jis dar būtų man užtaišęs, bet pats pakliuvo į areštinę, nes kažkas neteisėtai buvo padaryta dėl Tauragės klebonijos ir sklypo gražinimo. Žygaičiuose išbuvau 4 su puse metų. Mane sukeitė su Šilutės klebonu kun. Jonu Jurgučiu. Ir čia remontai – pirmas darbas. Stogas kiauras, bažnytėlė aprūkusi. Su kun. Antanu Jurgučiu, kuris kartu su manimi atvyko kaip vikaras altaristas, ėmėmės darbo. Ir jis, ir aš apsikeisdami dengėme stogą, klojome ant lentų ruberoidą, dengėme čerpėmis. Ant bokštelio viršaus užkėlėme kryžių, jo anksčiau nebuvo. Rajono valdžia nedavė leidimo išdažyti bažnytėlės vidų – vis tiek tą padariau, nors leidimo ir negavau. Tada prikibo saugumas. Šnekino susitikinėti bet kurioje vietoje, kur tik aš panorėsiąs. Kai atsisakiau, atsiuntė vieną porelę santuokai. Ta porelė prašė sutuokti be metrikacijos. Turėjome vysk. P.Maželio raštą, kad krikštyti ir tuokti galima ir be metrikacijos dokumento. Vis tiek buvau neva nusikaltęs. Įgaliotinis Rugienis įsakė iškelti mane iš Šilutės. Išbuvęs dvejus su puse metų buvau perkeltas į Rietavą. Čia labai dideli remontai manęs laukė. Didelės kunigaikščių Oginskių bažnyčios

būklė buvo labai bloga. Pirmiausia reikėjo iš lauko bažnyčią kai kur tinkuoti, visą dažyti, sudėti naujus langus, nes buvo sudurstyti iš stiklo gabalų, reikėjo šventoriaus aptvėrimą taisyti, kai kurios koplytelės buvo išgriuvusios. Per metus kitus languose ir vitražai atsirado, ir šiokie tokie Aleknos pastatyti 6 balsų vargonai, ir bažnyčia, ir šventoriaus tvora baltai suspindėjo. Nebuvo kur gyventi. Teko pirkti butą ir įsirengti. Rietave praėjo 12 mano kunigystės metų. Tuomet Telšių vyskupijos valdytojas kun. A.Vaičius iš Rietavo mane perkėlė į Tauragę klebonu ir dekanu. Kunigai sako: „Du dalykai amžini – Dievas ir remonto darbai“. Tikrai taip ir yra. Ir čia, Tauragėje, reikėjo daug ką tvarkyti. Blogiausias buvo stogas. Čerpės suguldytos laisvai ant grebėstų, pūsteli stipresnis vėjas ir jos kaip rudeni lapai pasipila nuo stogo. Žiemos metu ant lubų pripusto sniego. Nors varpininkas stengiasi tą sniegą nuvalyti, vis tiek dar lieka, tirpstant per lubas bėga. Leidimo stogą dengti valdžia neduos, nes jau sukilo, kai pamatė skarda dengiamą bokštą. O vis tiek darėm nieko nežiūrėdami, nes bažnyčios pastatą privalėjome gelbėti. Ir padarėm. Tauragės bažnyčia ir dabar turi gerą, gražų skardos stogą. Iš lauko ir iš vidaus reikėjo dažyti, dekoruoti. Laiko buvo nedaug. Pradėjus statyti mūrinį šoninį altorių, kilo audra – pareikalauta darbą sustabdyti, baudą mokėti, mane iš Tauragės iškelti. Tai buvo paranku ir kultū įgaliotiniui Anilioniui. Ne vien už tai, kad naujai bažnyčią uždengiau, kad šildymą į bažnyčią įvedžiau, altorių stačiau, bet kad ir rekolekcijų vesti kviečiau kun. J.Kaunecą, kun. S.Tamkevičių, kun. A.Svarinską. Protestavau nedalyvaudamas dekanų susirinkime, kuriame įgaliotinis Anilionis dėstė antireliginę propagandą, o ne tarpininkavo tarp valstybės ir Bažnyčios. Kviečiamas pasiaiškinti pas įgaliotinį į Vilnių nevažiavau. Iškėlė į Mažeikius. Atvykau 1981 m. Čia buvo daug pasidarbavęs prelatas kanauninkas Kazimieras Gaščiūnas. Jis uždengė bažnyčios stogą, šventorių aptvėrė metaline tvorele, iš miesto tinklo įvedė į bažnyčią šildymą. Tik pakliuvo valdžiai į dantis su betoninėmis plytelėmis, kuriomis išklojo šventoriuje aplink bažnyčią taką. Tas ir buvo pretekstas jį iškelti. Tačiau ir man dar liko ką veikti. Pirmiausia iškirtom šventoriuje topolius ir kitus nereikalingus medžius. Atvežėm žemių, išlyginom, užsėjom migle, aplinkui palei tvorą pasodinom liepų alėją. Pastačiau gražų raudonų plytų pagalbinį pastatą. Nupirkau netoli bažnyčios Gricių namą su ūkiniu pastatu ir sodeliu kaip kleboniją. Prasidėjus Sąjūdžiui, lankiau visas miestų ir kaimų mokyklas, dėstydamas tikybą. Besidarbuojant praėjo 10 metų. 1991 m. rugsėjo 10 d. Klaipėdoje mirė mūsų geras draugas mons. Bronislovas Burneikis, Marijos Taikos Karalienės bažnyčios klebonas ir bažnyčios statytojas, Klaipėdos dekanas. Jė vyskupas Antanas Vaičius nusprendė siųsti mane į monsinoro Bronislovo vietą toliau tęsti bažnyčios atstatymo darbų. Nuo šių

metų rugsėjo mėnesio pradėjau 6-uosius metus Klaipėdoje, iš kurios 1953 m. buvau prievarta išvežtas. Mano vyskupas taip ir pasakė: „Norėjau tau atitaisyti skriaudą, perkelti tave atgal į Klaipėdą“. Abejojau, ar pateisinsiu tokį garbingą vyskupo skyrimą. Negreitai, palengva ir dabar tęsiu bažnyčios atnaujinimo darbą. Kiek esu naudingas parapijai kaip dvasios vadovas – tai vienas Dievas težino. Darau, ką galiu, dirbu, kaip sugebu. Tegul geriausias Dievas atleidžia už trūkumus. Man šiais metais spalio 13 d. švenčiančiam 50-ies metų kunigystės jubiliejų, nieko kita nelieka, kaip kuo žemiausiai nusilenkti prieš Viešpaties didybę, dėkoti už ilgą amžių ir su didžiausiu pasitikėjimu prašyti Jo gailėstingumo.

Mons. J.Gedvila (parašas)
Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės
bažnyčios klebonas,
Klaipėdos dekanas

Klaipėda, 1996 m. rugsėjo 17 d.

P.S. Linkime monsinjorui Jonui Gedvilai gausios Dievo palaimos, geros sveikatos, ilgų kūrybingų metų Dievo ir žmonių tarnyboje.

LKMA Centro valdyba

MARIJA MEILĖ KUDARAUSKAITĖ

1932 metų rugpjūčio 15 dieną Kretingos apskrities, Salantų valsčiaus, Klausgalvų kaimo pradžios mokyklos mokytojų Juozo Kudarausko ir Bronės Gudonytės-Kudarauskienės šeimoje išvydo pasaulį pirmagimė duktė Marija Meilė Kudarauskaitė – būsimoji docentė, poetė.

Nuo pat mažatvės Marija Meilė Kudarauskaitė pasižymėjo aktyvumu. Jai labai rūpėjo, ką veikia vaikai mokinukai, kai suskamba varpelis, ir visi jie subėga į vidų. Mat Meilutė su tėveliais gyveno II aukšte, o apatiname aukšte buvo dvi pradinės mokyklos klasės.

Kartą, prisigretinusi prie mokinių, ir Meilutė nedrąsiai įžingsniuoja į vidų. Pastebėjusi motina paima ją už rankutės ir pasodina mergaičių suole. Meilutė nedrąsiai pasižvalgo – jai viskas įdomu... Sėdi ramiai, tyliai... jos motina – pradinukų mokytoja mielai pritaria dukters norui dažniau į pamokas lankytis...

Didžiausias džiaugsmas buvo ne tik Meilutės motinai, bet ir tėvui, kai vos pradėjusi trečiuosius amžiaus metus jų dukrelė jau atskirdavo parašytus balsius: *a* nuo *o*; *i* nuo *u*...

Salantų valsčiaus Klausgalvų kaimas turėjo ir gana gerus mokyklai skirtus rūmus. Tik bėda, kad jie buvo nelabai patogioje vietoje – nuošaliai, tarp ganyklų. Mokytoja Bronė Kudarauskienė šios mokyklos patalpose organizuodavo jaunimo vaidinimus. Čia repetuodavo ir bažnytinis choras, čia susirinkdavo ir Šaulių sąjungos nariai...

Į tokius vakarėlius, net į šokius mokytoja Bronė Kudarauskienė nusi-nešdavo ir savo dukrelę Meilutę.

Pradėdama aštuntuosius metus, Meilutė jau lankė antrąją pradinės mokyklos skyrių...

Prasidėjus politiniams neramumams, sovietams okupavus Lietuvą, patyrė vargo ir mokytojų Kudarauskų šeima. Juozas Kudarauskas 1945 metų vasario 16 dieną buvo areštuotas ir ištremtas į Belomorkanalo lagerius. Sužinojusios, kad ir motiną su dukra rengiamasi išvežti, vargais negalais jos pasiekė motinos gimtąjį kraštą – Dusetas. Ten Meilė Kudarauskaitė, sėkmingai baigusi vidurinę mokslą, 1950 metais atvyko į Vilnių, įstojo į universitetą studijuoti lietuvių kalbos ir literatūros. Tačiau šiomis studijomis toli gražu nesusižavėjo.

„Nyku, šalta, nejauku; svetima, nesuprantama, baugu!..“ Taip Meilė Kudarauskaitė apibūdina pirmuosius studijų metus.

Kas kita antraisiais studijų metais! Studentės džiaugsmui pasitaikė proga įstoti į paralelines dramos studijas.

„Dramos studijos man atvėrė kitą pasaulį! – džiūgavo būsimoji aktorė, suradusi tikrąjį savo pašaukimą. – Lankiau visus spektaklius ne vien dramos teatre, bet ir operoje. Mane, nieko nemačiusią, teatras, jo meno paslaptys tiesiog užbūrė“.

Baigusi tris kursus, gavo jau aktorės pažymėjimą ir buvo palikta dirbti Dramos teatre. Per dvejus metus turėjo du pagrindinius vaidmenis – A.Liobytės „Kupriuke muzikante“ ir Baratašvilio „Žioge“.

1955 metais baigusi universitetą, Meilė Kudarauskaitė persikėlė į Kauno teatrą.

1956 metais ištekėjo. Po metų gimė duktė Nomedą, o 1961 metais – sūnus Vytautas.

Grįžo su šeima į Vilnių. Su teatru atsisveikinusi, negalėjo atsitokėti, nors dirbo įdomų darbą Meno rūmuose, bendravo kone su visais Lietuvos saviveiklinio teatro aktoriais.

Tačiau gyvenimo proza su nuoskaudomis, vargais, bėdomis aptemdė lakesnes svajones. Mirė tėvas, suiro šeima. Vienai teko maitinti ir auklėti vaikus. Bet gyvenimo vargai davė impulsą kūrybai.

Su Dievo padėjimu duktė ir sūnus užaugo, baigė mokslus. Jų motina Meilė Kudarauskaitė įsitraukė į pedagoginį darbą. Iš pradžių Pedagoginiame institute, netrukus ir Konservatorijoje – Aktoriaus meistriškumo

katedroje. Vėliau, jau Muzikos akademijoje, perėjo į Operos katedrą, kur ir šiuo metu ji dėsto scenos kalbą.

Suprantama, tokiam pedagoginiam darbui reikėjo specialaus pasirengimo. Meilė Kudarauskaitė yra baigusi neakivaizdinę scenos kalbos aspirantūrą Leningrado teatro muzikos ir kinematografijos institute. Tenai įgytos žinios tarsi „sulydė“ filosofiją ir teatro meną (M.Kudarauskaitė pajuto turinti tokį polinkį).

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, išsinėrus iš sovietų jungo, pamažu atgijo ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos veikla – buvo gražintas jos centras iš Romos į Lietuvą.

Meilė Kudarauskaitė aktyviai dalyvaudavo šios Akademijos seminaruose ir specialiuose renginiuose. Kartą, išgirdusi istoriniame renginyje Lietuvių katalikų mokslo akademijos vadovo vyskupo Jono Borutos, SJ, paskaitą apie Kęstaičių žemaičių narsumą, Meilė Kudarauskaitė pajuto įkvėpimą parašyti poemą „Kęstaičių žemaičiai“.

Dideliu, svarbiu įvykiu docentė Meilė Kudarauskaitė laiko apsilankymą Šventojoje Žemėje 1999-aisiais metais, taip pat ir Egipte 2000-aisiais Jubiliejiniais metais (aplankė Sinajaus kalną). Po šių kelionių sukūrė ciklą „Evangelijų paraštėse“.

Šalia gausių poezijos kūrinių (išleistų ir laukiančių eilės) docentė Meilė Kudarauskaitė yra parašiusi lietuvių kalbai adaptuotą scenos kalbos vadovėlį „Kalbos balso ugdymas“.

2002 m. išėjo rinktinė vaikams „Ant karalių kelio“, taip pat vysk. Motiejui Valančiui skirtas eilėraščių rinkinys „Mitra ir plunksna“. Už eilėraščių ciklą apie vyskupą Motiejų Valančių, poezijos knygas vaikams ir suaugusiems, taip pat už kultūrinę ir švietėjišką veiklą Kretingos vyskupo Motiejaus Valančiaus draugija 2002 m. paskyrė jai literatūrinę premiją.

Dr. Antanė Kučinskaitė]

PROFESORIUS VITAS LABUTIS*

2002 m. vasarą VU Filologijos fakulteto Lietuvių kalbos katedros profesoriumi habilituotam daktarui Vitui Labučiuui sukako 70 metų. Žviturus, aktyvus, visur spėjantis Vitas Labutis, regis, nė nejaučia metų naštos. Visada nesikratęs atsakomybės, ir dabar Profesorius daug už ką jaučiasi atsakingas, net nemėginąs užkrauti bent dalį tos atsakomybės ant kito pe-

* Perspausdinta iš: *Vitas Labutis: Bibliografijos rodyklė*, Vilnius, 2002, p. 6–9.

čių. Jo moto: „Yra skirtumas tarp atsakomybės jausmo ir savęs bei kitų kaltinimo. Atsakomybės jausmas suteikia mums galią pakeisti savo gyvenimą“ (Louise L. Hay). Tai rodo be sutrikimų veikiančią vidinį variklį, norą judėti, keisti moralinę aplinką ir keistis pačiam. Bet jubiliejus *de facto* jau ištiko Profesorių ir, kaip ir dera tokia proga, norime pavaikščioti jo gyvenimo ir kūrybos keliais.

Vitas Labutis gimė 1932 m. rugpjūčio 12 d. Liūlišio kaime, Marijampolės rajone (tuomet Marijampolės apskrities Liudvinavo valsčiuje), valstiečių šeimoje. Liūliškis yra vienas iš senojo Daukšių krašto (istorijos šaltiniuose minimas jau 1592 m.) kaimų. Prieš pat jubiliejų pasirodęs Profesoriaus parengtas „Daukšių krašto žodynas“ yra didžiulė pagarba, jo paties žodžiais tariant, „tiems Daukšių krašto gyventojams (dauguma jų išsisi kapuose), kurie formavo jo požiūrį į gyvenimą, ugdė meilę savo gimtinei, savo Tėvynei, savo kalbai, rodė gražaus gyvenimo pavyzdį, vaikystėje negailėjo gero žodžio ir pamokymo“. Daukšiškių kalbos bruožų yra išlaikęs ir V.Labutis, šnekąs taip, kaip šnekėjo jo tėvai, seneliai ir proseneliai. 1952 m. V.Labutis baigė garsiąją Rygiškių Jono gimnaziją (arba kaip tuo metu ji buvo pavadinta – Marijampolės I vidurinę mokyklą), kurioje prieš 70 metų buvo mokėsis ir didysis kalbininkas Jonas Jablonskis. Tais pačiais metais V.Labutis įstojo į VU Istorijos–filologijos fakultetą studijuoti lietuvių kalbos ir literatūros ir nuo antro kurso, paragintas jau bebaigiančio universitetą marijampoliečio studento lituanisto Algirdo Sabaliausko, įsitraukė į lietuvių kalbos būrelio veiklą ir galutinai pasirinko lietuvių kalbos specializaciją. 1957 m. V.Labutis su pagyrimu baigė universitetą, apgynęs diplominį darbą „Lietuvių kalbos dalelytės“, kuriam vadovavo žinomas stilistas J.Pikčilingis. Vadovo meilė statistikai, jo autoritetas turėjo įtakos ir vėliau – V.Labutis niekada nebuvo abejingas stilistikos mokslo klausimams.

Mokslininko kelią V.Labutis pradėjo Lietuvių kalbos institute Terminologijos komisijoje, kuriai vadovavo Jonas Kruopas, o vėliau dirbo Gramatikos skyriuje, vadovaujamas Kazio Ulvydo. Institute 1965 m. apgynė filologijos kandidato disertaciją, kuriai vadovavo J.Jablonskio mokinys ir bendražygis J.Balčikonis. Garsiųjų vadovų pastabos, pamokymai, rūpestis dėl lietuviško žodžio likimo iširėžė į V.Labučio atmintį, į jo preciziškai atliekamus darbus, suformavo moralines mokslininko darbo nuostatas.

1966 m. V.Labutis pradėjo dėstyti Vilniaus universitete, iš pradžių Kauno vakariniame fakultete – lietuvių kalbos sintaksę lituanistams ir žurnalistams, praktinę lietuvių kalbos stilistiką, bendrąją lietuvių kalbos kursą bibliotekininkams ir būsimiems pradinėjų klasių mokytojams, ten 1968–1972 m. ėjo katedros vedėjo pareigas. 1972 m. pradėjęs dirbti Lietuvių kalbos katedros docentu, V.Labutis daugiausia gilinosi į lietuvių kal-

bos sintaksės problemas. Didžiausią dėmesį skyrė žodžių junginiams, paskui bendriesiems sintaksės dalykams. Sintaksės klausimais yra parašęs ir išspausdinęs keliolika straipsnių „Kalbotyroje“, „Baltistikoje“, „Kalbos kultūroje“, išleidęs atskirų knygų. Jo fundamentinė knyga „Lietuvių kalbos sintaksė“ yra susilaukusi trijų leidimų (1994, 1998, 2002). Knygoje daugiausia plėtojama ir naujai argumentuojama nuo J.Jablonskio laikų išgalėjusi tradicinės lietuvių kalbos sintaksės kategorijų samprata, tačiau tradicinę sintaksę autorius papildė kitų mokyklų, kitų kryptų išvadomis, iškelia kelis alternatyvius sprendimus. Tokią poziciją V.Labutis išdėsto ir „Lietuvių kalbos sintaksės pratybose“ (1998). Anot Profesoriaus, studijuojantiems jokiū būdu nepakanka vieno kurio vadovėlio, o neišvengiamai tenka panaršyti ir kitus, ypač akademinis, darbus bei žymesnius mokslo straipsnius, susipažinti su to paties sintaksės reiškinių įvairiomis interpretacijomis.

Be sintaksės dalykų, V.Labutis toliau domėjosi kalbos kultūros, stilistikos klausimais, rengė dabartinės lietuvių kalbos paskaitų kursus. V.Labutis dėstė lietuvių kalbos kursą teisininkams ir bibliotekininkams, lietuvių kalbos sintaksę lituanistams (keletą metų ir žurnalistams), kalbos kultūros kursą, funkcinę gramatiką magistrantams. 1994 m. apgynęs humanitarinių mokslų habilituoto daktaro disertaciją „Lietuvių kalbos sintaksė“, tapo šios katedros profesoriumi (pedagoginis vardas suteiktas 1996 m.). 1994–1997 m. V.Labutis profesoriavo pedagoginiame universitete, kur dėstė lietuvių kalbos sintaksę, funkcinę gramatiką, semantinę sintaksę.

Profesoriaus V.Labučio mokslinės ir pedagoginės veiklos spektras – gana platus. Sintaksė, žinoma, pirmiausia. Esama vertingų V.Labučio darbų iš morfologijos, leksikografijos, dialektologijos, onomastikos. Visą laiką Profesorius domisi kalbos kultūros ir stilistikos praktika. Jis yra vienas iš abiejų leidimų „Kalbos praktikos patarimų“ autorių. „Mūsų kalba“ (nuo 1990 m. – „Gimtoji kalba“) yra pripažinusi V.Labutį geriausiu 1985 m. autoriumi.

Paskutiniuju dešimtmečiu V.Labutis itin domisi funkcinę gramatika ir teksto lingvistika. Įdomus ir gana modernus Profesoriaus požiūris į tekstų skirstymą ir apibūdinimą. Jis atkreipia dėmesį į tiesioginį tekstų grupių ryšį su funkciniais stiliais. Profesorius kelia mintį, kad funkcinis stilius reikėtų suvokti kaip tam tikrus funkcinis laukus – su centrais ir periferija, su keliomis specifinių požymių pakopomis.

Rimtam mokslininkui ir pedagogui V.Labučiui teko įvairių visuomenininko ir kultūrininko pareigų: jis yra buvęs Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Respublikos Seimo narys, Respublikinės atestacijos ir kvalifikacijos kėlimo komisijos narys, Aukštųjų mokyklų vadovėlių leidybos

narys, Lietuvių kalbos draugijos narys, dirbo kitų visuomeninių darbų. V.Labučiui rūpėjo kalbos dėstymas mokykloje, kiti metodikos dalykai.

2001 m. liepos mėnesį Profesorius oficialiai išėjo į pensiją, tačiau ir toliau dirba VU Lietuvių kalbos katedroje pagal individualias sutartis, skaito funkcinę gramatiką magistrantams, aktyviai dalyvauja katedros posėdžiuose, pasakydamas vertingų pastabų, išmintingai patardamas. V.Labutis vadovauja doktorantams. Jis nuolat apsuptas jį adoruojančių studentų, doktorantų, jaunesniųjų kolegų. Visada tvarkingas, visada ramus Profesorius traukia maloniu balso tonu, nuosekliu lėtu minčių dėstymu ir verčia gėrėtis ypatingu žmogiškumu, didele atjauta. Šalia mokslinių faktų Profesoriumi pirmiausia rūpi konkretus su juo bendraujantis žmogus. Ilgiausių kūrybinių metų mylimam Profesoriumi!

Habil. dr. R.Koženiauskienė

LKMA AKADEMIKUI VYTAUTUI LANDSBERGIUI – 70

Vytautas Landsbergis gimė 1932 m. spalio 18 d. Kaune, architekto Vytauto Landsbergio-Žemkalnio ir akių gydytojos Onos Jablonskytės-Landsbergienės šeimoje. Gimtajame mieste baigė vidurinę ir J.Gruodžio muzikos mokyklą. 1950 m. įstojo į konservatoriją Vilniuje, ją baigė 1955 m. ir ligi šiol gyvena Lietuvos sostinėje.

1952 m., dar studijuodamas, V. Landsbergis ėmėsi pedagoginio darbo ir vertėsi juo iki 1990 m. kovo mėn. Dėstė fortepijoną Vilniaus M. K. Čiurlionio muzikos mokykloje, konservatorijoje, jos Klaipėdos fakultetuose, Vilniaus pedagoginiame institute. 1969 m. apgynė disertaciją „M. K. Čiurlionio kompozitoriaus kūryba“. 1978–1990 m. – Lietuvos muzikos akademijos profesorius. Čia 1994 m. apgynė habilituoto daktaro disertaciją.

V.Landsbergis – politikas, meno, muzikos ir kultūros istorikas, išleidęs 15 knygų, kuriose daugiausiai gvildena M.K. Čiurlionio kūrybą, o vėlesniais metais – Lietuvos ir tarptautinius politinius klausimus. Jis taip pat publicistas, visuomenės veikėjas, ilgai buvo Lietuvos kompozitorių sąjungos valdybos ir sekretoriato narys, ligi šiol M. K. Čiurlionio draugijos pirmininkas, taip pat Lietuvos šachmatų federacijos garbės pirmininkas. 1975 m. už monografiją „Čiurlionio kūryba“, o 1988 m. – už monografiją „Česlovas Sasnauskas“ jis buvo apdovanotas Lietuvos valstybine premija. V.Landsbergis nuo 1995 m. yra Tarptautinio M.K. Čiurlionio

vargonininkų ir pianistų konkurso organizacinio komiteto pirmininkas – „M.K. Čiurlionio konkurso“ nepelno įmonės tarybos pirmininkas.

1988 m. birželio 3 d. prof. Vytautas Landsbergis išrinktas į Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinę grupę, o Sąjūdžio Steigiamajame suvažiavime spalio 22–23 d. – į jo Seimą ir Seimo Tarybą. Nuo 1988 m. lapkričio 25 d. iki 1990 m. balandžio 21 d. jis – Sąjūdžio Seimo Tarybos pirmininkas, o nuo 1991 m. gruodžio 15 d. – Sąjūdžio garbės pirmininkas. 1993 m. gegužės 1 d. steigiant Lietuvos konservatorių partiją – Tėvynės sąjungą išrinktas jos pirmininku. 1995, 1998 ir 2000 m. išrinktas juo pakartotinai.

1989 m. kovo 26 d. panevėžiečiai išrinko V.Landsbergį SSRS liaudies deputatu, o 1990 m. vasario 24 d. – Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatu. 1990 m. kovo 11 d. V.Landsbergis buvo išrinktas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos pirmininku, vadovavo parlamento sesijai, kurioje tą dieną paskelbta atkuriamą Lietuvos Respublikos nepriklausomybę; pagal Laikinąją Konstituciją tapo aukščiausiu valstybės pareigūnu – valstybės vadovu.

V.Landsbergis 1990–1992 m. buvo vienas iš Baltijos valstybių Tarybos vadovų, o 1990–1991 m. – Lietuvos Respublikos Konstitucijos metmenų rengimo komisijos pirmininkas. Jo vadovavimu Konstitucijos projektas galutinai parengtas balsavimams 1992 m. rudenį ir, priėmus referendumą, Lietuvos Konstitucija paskelbta tų metų lapkričio 6 d. Be to, 1990–1991 m. V. Landsbergis buvo Valstybinės derybų su SSRS delegacijos pirmininkas. Jo vadovaujama Lietuva atsispyrė SSRS blokadai ir gincluotam smurtui, pasiekė savo atkurtos nepriklausomybės tarptautinį pripažinimą, taip pat 1992 m. susitarimą su Rusija, kad būtų išvesta Rusijos kariuomenė.

Per 1992 m. spalio–lapkričio mėn. rinkimus Vytautas Landsbergis buvo išrinktas Lietuvos Respublikos Seimo nariu ir nuo tada Seimo jungtinės opozicijos – Tėvynės santaros balsuotu sprendimu veikė kaip parlamento opozicijos vadovas. Jis taip pat buvo Lietuvos delegacijos Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje bei Lietuvos delegacijos Baltijos Asamblėjoje narys.

1996 m. spalio mėn. išrinktas Seimo nariu Kauno kaimiškojoje apygardoje, o 1996 m. lapkričio 25 d. išrinktas Lietuvos Respublikos Seimo pirmininku.

Per 2000 m. rinkimus ketvirtą kartą išrinktas Lietuvos parlamento nariu.

Vytautas Landsbergis yra apdovanotas Lietuvos šaulių sąjungos Šaulių Žvaigždės ordinu (1991 m.), o 1998 m. – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Pasipriešinimo dalyvio žymeniu už paramą rezistentams ir nuopelnus Lietuvai.

Vytauto Landsbergio visuomeninė-politinė veikla atkreipė tarptautinę dėmesį. 1991 m. jam paskirtos Norvegų tautos taikos, Prancūzijos *Fondation du Future*, JAV Vydūno fondo premijos, suteikta Didžiosios Britanijos Tarptautinio laisvės fondo apdovanojimas, Lenkijos skautų sąjungos garbės kryžius, 1992 m. Vokietijos *Hermann-Ehlers-Preis*, Estijos Respublikos medalis už nuopelnus, 1994 m. – Katalonijos Kultūros fondo 9-oji tarptautinė *Ramon Llull* premija. 1995 m. V. Landsbergis tapo Vokietijos šaulių Šv. Sebastijono ordino kavalieriumi. 1997 m. apdovanotas Prancūzijos Garbės legiono II laipsnio ordinu. 1998 m. jis gavo Italijos *Vibo Valentia* „Liudijimo“ premiją už įnašą, kuriuo jis prisidėjo prie Lietuvos išsivadavimo, taip pat buvo apdovanotas Lietuvos Vytauto Didžiojo pirmo laipsnio ordinu ir Norvegijos Karališkojo ordino „Už nuopelnus“ Didžiuoju kryžiumi. 1999 m. Vytautas Landsbergis apdovanotas Lenkijos Respublikos Didžiojo kryžiaus ordinu, UNESCO medaliu už įnašą, plėtojant demokratiją ir kovojant dėl žmogaus teisių, Maltos ordino Nuopelnų ordino Didžiuoju kryžiumi, Graikijos Garbės ordino Didžiuoju kryžiumi, Komunizmo aukų memorialo fondo Trumano-Reigano Laisvės apdovanojimu, 2000 m. – Frankofonijos plejados ordinu (Prancūzija), 2001 m. – Trijų Žvaigždžių ordinu (2 laipsnio) (Latvija), 2002 m. buvo apdovanotas Tarptautiniu Madrido Complutense universiteto žymeniu už nuopelnus Lietuvai jos atkūrimo laikotarpiu ir už nuopelnus Europai.

Norvegų tautos premijos pagrindu jis įsteigė Vytauto Landsbergio fondą – labdarinę organizaciją, kuri rūpinasi vaikų invalidų globa ir gydymu bei jaunais menininkais.

1991 m. V. Landsbergis tapo Čikagos Lojolos universiteto teisės garbės daktaru, o 1992 m. – Lietuvos Vytauto Didžiojo universiteto Kaune filosofijos garbės daktaru ir Ogdeno (JAV) Weberio universiteto humanitarinių mokslų daktaru. 1992 m. jis nominuojamas Jeilio (Yale) universiteto teisės daktaru, tačiau dėl valstybinės svarbos reikalų negalėjo nuvykti į suteikimo ceremoniją. 1997 m. V. Landsbergis buvo išrinktas Lietuvos katalikų mokslo akademijos akademiku. Tais pačiais metais tapo Klaipėdos universiteto garbės daktaru, 1998 m. – Vilniaus Gedimino technikos universiteto garbės nariu, 2000 m. – Lietuvos teisės akademijos ir Helsinkio universiteto garbės daktaru, Kardifo universiteto (JK) garbės nariu, 2001 m. – Sorbonos universiteto (Prancūzija) garbės daktaru.

Sveikindami garbingo Jubiliejaus proga, linkime, kad ir toliau gausėtų Jūsų kūrybos ir veiklos aruodai.

LKMA Centro valdyba

PROFESORIUI VLADUI PAŠKEVIČIUI – 75

Vladas Paškevičius gimė 1927 m. rugsėjo 14 d. Kėdainiuose, tarnautojo šeimoje. Vedęs, žmona agronomė, baigusi Lietuvos žemės ūkio akademiją. Užaugino du sūnus. Vienas baigęs Kauno politechnikos institutą, kitas – Vilniaus pedagoginį institutą.

V.Paškevičius 1951 m. su pagyrimu baigė Kauno politechnikos institutą ir dirbo Lietuvos mokslų akademijos Fizikos-technikos institute moksliniu sekretoriumi (1952–1956), Respublikinės tekstilės laboratorijos vedėju (1958–1960), Lietuvos tekstilės instituto laboratorijos vedėju (1961–1966), Kauno politechnikos instituto vyresniuoju dėstytoju, docentu, profesoriumi, katedros vedėju (1966–1982), Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio fakulteto katedros vedėju, profesoriumi (1989–1993).

1979 m. V.Paškevičiui suteiktas technikos mokslų daktaro (dabar – habilituoto daktaro) mokslinis laipsnis, 1979 m. – profesoriaus vardas.

Profesorius mokslo tiriamąjį darbą dirbo tekstilės technologijos, medžiagotyros ir ūkio ekonomikos efektyvumo srityse. Pastaruoju metu nagrinėja Lietuvos ūkio ir jo šakų raidos problemas. Yra paskelbęs per 250 mokslinių darbų (dalis jų atskiri leidiniai). Kai kurie iš jų yra spausdinti arba recenzuoti užsienio spaudoje. Su kitais bendradarbiais dalyvavo sukuriant triacetatinio šilko perdirbimo technologiją tekstilės ir trikotažo pramonėje, už tai buvo suteikta 1968 m. Respublikinė premija. 1965 m. prof. V.Paškevičius stažavosi Anglijos cheminių pluoštų ir tekstilės pramonės įmonėse.

Kartu su bendradarbiais yra atlikęs 13 išradimų, apdovanotas už naujas technologijas Liaudies ūkio pasiekimų parodos (Maskva) dviem bronzos medaliais.

Profesorius parengė 5 technikos ir ekonomikos mokslų kandidatus (dabar daktarus), 2000 m. buvo dviejų Vilniaus Gedimino technikos universiteto doktorantūros komitetų narys.

Su profesoriumi J.A.Staškevičiumi 2001 m. išleido monografiją „Inovacijos ir ūkio raida“ (Vilnius).

Profesorius yra aktyvus Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys. Linkime gerbiamam Jubiliatui Dievo palaimos visuose darbuose.

LKMA Centro valdyba

PRELATUI DR. JUOZUI PRUNSKIUI – 95-ERI

Žymus lietuvių žurnalistas, dvasinės literatūros kūrėjas, lietuvių tautinės kultūros puoselėtojas ir globėjas, publicistas, rašytojas, visuomenininkas, mecenatas, Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys, bažnytinės teisės daktaras prelatas Juozas Prunskis švenčia gimimo 95-ąsias metines.

Gimęs 1907 m. gruodžio 22 d. Daugailių parapijoje (Utenos r.), mokėsi Utenos „Saulės“ ir Rokiškio gimnazijose. 1925 m. baigė Rokiškio gimnaziją, dvejus metus dirbo Dulių pradžios mokykloje, po to įstojo į Kauno kunigų seminariją. Čia veikė slapta Šv. Tomo draugijėlė, kurios tikslas – dvasinis ugdymas, siekimas tobulybės. Apie šią draugiją pats J. Prunskis rašė, kad jų apie dvylika buvo susibūrę į slaptą Šv. Tomo draugijėlę, stengdamiesi padėti vienas kitam ugdyti charakterį, įskelti daugiau vidinės ugnies gyvenant seminarijoje. J. Prunskis priklausė seminarijoje veikusiai visuomenininkų sekcijai: atostogų metu jie dirbdavo su angelaičiais, ateitininkais, pavasarininkais, organizuodavo kongresus. Jau nuo 1929 m. pasirodė J. Prunskio straipsnių spaudoje.

1932 m. gegužės 22 d. vyskupas Juozapas Skvireckas išventino Juozą Prunskį kunigu. Lietuvoje jis dirbo aštuonerius metus: dvejus Kupiškėje vikaru bei vidurinės mokyklos kapelionu, dvejus metus gyveno Pažaislyje, ketverius – Kaune (trejus metus dirbo „XX amžiaus“ redaktoriumi ir metus – Katalikų veikimo centre). 1940 m. liepos 22 d. kun. J. Prunskis paliko Lietuvą ir tų pačių metų Kūčių dieną pasiekė Čikagą. Čia aktyviai įsitraukė į lietuvių išeivių veiklą, atkūrė Katalikų spaudos biurą, rašė informacijų biuletenius apie lietuvių katalikų padėtį Amerikoje ir visame pasaulyje. Be to, Vašingtono universitete tęsė bažnytinės teisės studijas ir 1945 m. apgynė disertaciją „Comparative Law Ecclesiastical and Civil in Lithuanian Concordat“ (Lyginamoji Lietuvos valstybės įstatymų ir Konkordato studija).

1987 m. Šventasis Tėvas kun. J. Prunskį pakėlė prelatu.

Per daugiau kaip 60 metų Jubiliatas pasireiškė įvairiose veiklos sferose: be pastoracijos, vadovavo lietuviškai radijo programai, parašė tūkstančius (apie 11 000) straipsnių, išvertė, redagavo ir sudarė 42 knygas. Štai keletas jų: „Prie Vilties kryžiaus“ (1948), „Motina Gailestingoji“ (1957), „Amžinybei ir tėvų žemei“ (1957), „Aukštyn širdis“ (1957), „Motina“ (1958), „Meilė ir laimė“ (1958), „Metai su Dievu“ (1958), „Lietuva bolševikų okupacijoje“ (1979), „Ateitininkai, komunistų ir nacių kankiniai“ (1991 m.; su bendraautoriais) ir kt.

Nuo 1954 m. prasidėjo kun. J. Prunskio mecenatoriška veikla: jis rėmė spaudos darbuotojus, mokslininkus, visuomenininkus – katalikiškos veiklos aktyvistus. Vėliau prel. Prunskis įsteigė net 34 premijas, įkūrė savo fondą, kad palūkanos būtų naudojamos religinei literatūrai leisti. Tai didelė prelado dovana Lietuvai skatinant jos dvasinį atgimimą.

Taip nenuilstamai žadindamas lietuvių išeiivių tikėjimą, meilę Dievui, diegdamas būsimos laisvos Lietuvos viltį, skleisdamas mokslo žinias apie didingą Lietuvos praeitį ir sunkią būklę sovietų okupacijoje, prelatas su džiaugsmu sutiko Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą.

Nuoširdžiai dėkodami Garbingajam Jubiliatui Prelatui už didžiulę paramą Lietuvių katalikų mokslo akademijai, linkime stiprybės ir Dievo palaimos.

LKMA Centro valdyba]

HABIL. DR. NIJOLEI SLIŽIENEI – 70

Nijolė Sližienė gimė 1932 m. lapkričio 7 d. Raseiniuose. 1951 m. baigė Radviliškio vidurinę mokyklą ir įstojo į Vilniaus valstybinio universiteto Istorijos ir filologijos fakultetą, kur studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. 1956 m. baigusi universitetą pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros institute (vėliau – Lietuvių kalbos institutas), iš pradžių Žodyno skyriuje sudarytoje Gramatikos grupėje, vėliau – Gramatikos skyriuje. 1956–1986 m. dirbo jaunesniąja mokslinė bendradarbe, 1986–1989 m. – mokslinė bendradarbe, 1989–1993 m. vyresniąja mokslinė bendradarbe, o nuo 1994 m. iki 2000 m., kada išėjo į pensiją, – vyriausiąja mokslinė darbuotoja.

1962–1964 m. mokėsi Lietuvių kalbos ir literatūros instituto aspirantūroje, parašė mokslų daktaro (tuo metu – mokslų kandidato) disertaciją „Sudurtinės veiksmažodžių formos lietuvių literatūroje“, kurią apgynė 1965 m. Šia tema išspausdino straipsnių „Lietuvių kalbotyros klausimuose“ (t. 4, 1961; t. 7, 1964; t. 9, 1967; t. 11, 1969; t. 15, 1974), „Kalbos kultūroje“ (Nr. 5, 1963; Nr. 9, 1965; Nr. 11, 1966). Vokietijoje išleistame leidinyje „Tense systems in European languages“, t. 2 (Tübingen, 1995) išspausdintas N. Sližienės straipsnis apie lietuvių kalbos laikų sistemą.

Dirbdama Gramatikos skyriuje kartu su kitais autoriais rašė lietuvių kalbos gramatiką. Akademinei tritomei „Lietuvių kalbos gramatikai“ (t. 2–3, 1971–1976); vyr. redaktorius – Kazys Ulvydas) parašė kai kuriuos morfologijos ir sintaksės skyrius (veiksmažodžių sudurtinės formos, rū-

šies kategorija, būdinys, siekinys, bendratis, tarinys, sudėtiniai bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai). Už šią gramatiką kartu su kai kuriais kitais autoriais 1977 m. buvo apdovanota Lietuvos valstybine premija. Trims vienatomėms gramatikoms („Dabartinė lietuvių kalbos gramatika“, 1994, 1996, 1997; „Gramatika litovskogo jazyka“, 1985; „Lithuanian Grammar“, 1997; redaktorius – Vytautas Ambrazas) parašė veiksmažodžio laikų ir veiksmažodžių asmenavimo skyrius morfologijos daliai ir vientisinio sakinio modelių, bejungtukių ir mišriųjų sudėtinių sakinių skyrius sintaksės daliai. Pirmą kartą lietuvių kalbos gramatikose buvo pateikti sintaksiniai sakinių modeliai, nustatyti remiantis lietuvių kalbos veiksmažodžių valentingumu, aptarta jų semantika. Už šias gramatikas kartu su kitais autoriais 1999 m. apdovanota Lietuvos mokslo premija.

Jau daugiau kaip 25 metai N.Sližienė tiria lietuvių kalbos veiksmažodžių valentingumą. Tyrimo rezultatai paskelbti devyniuose straipsniuose, kurie išspausdinti „Lietuvių kalbotyros klausimuose“ (t. 18, 1978; t. 25, 1986; t. 33, 1993), LTSR MA darbuose (1980, t. 1), leidinyje „Baltistica“ (III (2) priedas, 1989), latvių leidinyje „Baltu valodas senāk un tagad“ (Ryga, 1985), „Kalbos kultūroje“ (Nr. 59, 1990; Nr. 72, 1999), „Gimtojoje kalboje“ (1991, Nr. 7), taip pat dviejose tarptautinėse baltistų konferencijose (1980 ir 1985 m.) skaitytuose pranešimuose bei išspausdintose jų tezėse.

Valentingumo tyrimo rezultatus autorė praktiškai realizavo vientisinio sakinio struktūrinių modelių aprašuose vienatomėms lietuvių kalbos gramatikoms, taip pat savo didžiausiame darbe – „Lietuvių kalbos veiksmažodžių junglumo žodyne“, kurio jau išspausdinti du tomai (1994, 1998), o trečiasis baigiamas rašyti. Veiksmažodžių junglumas aprašomas remiantis jų valentinėmis savybėmis. Parodoma, kaip veiksmažodžiai vartojami kalboje, su kokiais žodžiais, kokiomis jų formomis eina sakinyje, kokia tų žodžių reikšmė ir kokias semantines funkcijas jie atlieka. Žodyne pateikiami tie veiksmažodžiai, kurių vartoseną įvairesnė ir sudėtingesnė, ypač jeigu ji svyruoja, jeigu daroma klaidų. Šis žodynas turėtų būti naudingas tiek mokslui, tiek kalbos praktikai, ypač tiems, kas mokosi lietuvių kalbos. Žodyno pirmajame tome yra platus įvadas, kuriame išdėstyti veiksmažodžių valentingumo teoriniai pagrindai.

1993 m., apibendrinusi savo per 15 metų paskelbtus lietuvių kalbos veiksmažodžių valentingumo tyrimo rezultatus, N.Sližienė parengė ir apgynė habilitacinį darbą „Lietuvių kalbos veiksmažodžių valentingumas“, už kurį jai buvo suteiktas habilituoto daktaro laipsnis.

Be savo tiesioginio mokslo darbo, N.Sližienė visą laiką dirbo ir kalbos kultūros srityje. Spauldoje jos paskelbta per šimtą mokslo populiarinimo straipsnių įvairiais kalbos kultūros ir norminimo klausimais, skaityta daug paskaitų įvairioms visuomenės grupėms (prekybininkams, tei-

sininkams, muzikologams, medikams, leidyklų ir redakcijų darbuotojams ir kt.), suteikta daugybė konsultacijų telefonu. Keletą metų jos tvarkyta kalbos skyreliai žurnaluose „Šeima“ ir „Statyba ir architektūra“.

Lietuvių kalbos instituto leidiniui „Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba“ (1976, 1989, 1992) N.Sližienės parašytas rašybos skyrius su žodyne-liu. Po to jai labai daug teko rašyti ir žodžiu konsultuoti įvairiais rašybos klausimais, ypač dėl didžiųjų raidžių rašymo įvairiuose pavadinimuose ir dėl nelietuviškų tikrinių vardų rašymo.

1987–2001 m. N.Sližienė – Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo narė.

2002 m. N.Sližienė, kaip lietuvių kalbos gramatikos tyrėja, Lietuvos Prezidento apdovanota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordinu (Gedimino ordino Karininko kryžiumi).

Linkime darbštuolei Jubiliatei ir toliau nenuilstamai dirbti gimtosios kalbos dirvonuose.

Dr. Antanė Kučinskaitė